

EDITORIAL

Habitar la ciutat en temps de pandèmia

«*Sin vivienda no hay viviendo*»

[Sense vivenda no hi ha vivint]

15 M

La pandèmia de COVID-19 ha provocat un autèntic tsunami en la consciència del que significa espai públic, així com de la pròpia configuració d'allò urbà. En l'actualitat, els moviments socials es troben en la tessitura de reformular material i simbòlicament la seua relació amb la ciutat en un exercici d'introspecció no vist des del moviment 15-M. Al mateix temps, una crisi sanitària inèdita, que empitjora en la mesura en què s'aguditza la crisi residencial, ha posat de nou sobre la taula un dels elements centrals en el debat d'aquells dies: el dret a un habitatge digne i assequible. En el present número de kult-ur abordem aquesta última qüestió a partir de reflexions sobre les desigualtats que travessa l'accés a l'habitatge. Tot això sense oblidar el camí recorregut per l'activisme ciutadà i sense eludir els dubtes i reptes que planteja, també en aquest terreny, la nova situació.

Durant la primavera de 2011 moltes persones van eixir de les seues cases per a habitar les places. També va haver-hi unes altres, sense sostre propi, que van compartir llar en improvisades acampades. En diverses ciutats, un insòlit paisatge de tendes de campanya i variades construccions es va apoderar del centre urbà en protesta per una gestió de la crisi econòmica que agreujava les desigualtats socials i polítiques. El cor de la ciutat estava oKupat i, des de la reflexió, la denúncia i la proposta col·lectiva, el moviment 15-M es va demostrar parant. Entre els múltiples batecs d'indignació, el provocat per l'estafa immobiliària, els enderrocaments il·legals, els lloguers desorbitats i el drama dels desnonaments, va bombar amb força la sang dels moviments i va revitalitzar la lluita pel dret a un habitatge digne: Rebels sense cases, L'ha-

bitatge és un dret, no un negoci, Ni cases sense gent ni gent sense casa... són frases que van vestir els carrers i van alimentar assemblees en les quals van convergir el moviment d'okupacions i el de lluita per un habitatge social assequible.

Temps després les places es van buidar —bé per auto-dissolució o bé a colp de desallotjament policial—, però la necessitat d'articular espais públics d'acció cívica va romandre en la consciència de col·lectius i activistes. Certament, les alternatives d'organització política no acaben de quallar i la reivindicació social somiada als carrers ha acabat materialitzant-se de forma molt desigual. No obstant això, i potser per a intentar mantindre's amb un cert equilibri enmig d'una crisi econòmica que no reula, les institucions han hagut d'obrir-se a iniciatives inspirades en aquells pressentiments. En l'agenda de l'opinió pública emergeixen prioritats com l'alternativa residencial, la dació en pagament o l'anul·lació de les clàusules sol, i col·lectius com la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca continuen sent un referent de lluita contra els desnonaments. Ara com ara qualsevol administració ha de bregar amb una crisi residencial més que evident i amb cadascun dels danys col·laterals que han propiciat dècades d'un sistema econòmic depredador i corrupte. D'altra banda, no hi ha moviment en pro de la justícia social, els drets humans i contra la pobresa en el qual no repercutisca d'una forma o una altra la lluita per un habitatge digne i en condicions.

Tal com es reflecteix en la nostra secció Àgora, l'habitatge és un concepte multidimensional travessat per diversos eixos de significat: espacial, social, polític, econòmic, ambiental i simbòlic. Des de cadascun d'aquests eixos es pot analitzar i combatre les desigualtats multiplicadores generades per polítiques neoliberals que fomenten exclusió, explotació i dominació. D'altra banda, i de manera transversal a tots aquests àmbits, també es poden articular accions de resistència i de lluita per a canviar les regles de joc econòmic i immobiliari. La irrupció de l'actual pandèmia no ha fet sinó dinamitzar aquesta causa. No sols ha evidenciat que l'accés a un habitatge salubre és qüestió de vida o mort, sinó que també ha subratllat els contrastos socials al precaritzar encara més les condicions laborals i residencials de bona part de la ciutadania. Per això, en aquest context d'incertesa i fragilitat, resulta especialment urgent eliminar les desigualtats estructurals que impedeixen l'exer-

cici d'aquest dret essencial i que contradiuen els principis del pretés Estat de Benestar. Enfront de les polítiques neoliberals còmplices de l'especulació, la privatització excloent i l'augment de la desocupació, les campanyes per la reutilització dels habitatges buits, el lloguer social, la regulació del sòl o l'elaboració d'una Llei d'Habitatge Integral cobren un nou impuls. Del recorregut d'aquest debat i de les possibilitats de les polítiques alternatives dependrà en gran manera la recuperació de la salut tant pública com democràtica.

Però, com déiem, la COVID-19 no sols ha repercutit en les condicions materials per a l'accés a les cases i als carrers sinó que ha desdibuixat els paràmetres espacials de l'acció ciutadana. El debat i la proposta es des-plaça. Ara les assemblees són virtuals i bona part de la dialèctica es tradueix en arguments asíncrons i delimitats en minuts o caràcters. Durant el confinament les cases han obert els seus balcons i terrasses, i la gent ha pogut estrenar des dels seus llocs privats, espais i temps per al reconeixement social. El silenci de les carreteres ha retornat a la ciutat el so de les llars habitades i mitjançant l'ús de les noves tecnologies s'ha pogut accedir als contextos privats des d'on es gestionen assumptes públics. En el 15-M cossos i paraules es van apropiari de llocs per a donar sentit a noves formes de participació democràtica, «Allò públic som nosaltres» dirà Marina Garcés. Hui aquell nosaltres presencial i multitudinari està desubicat i l'escenari urbà per a la trobada desdibuixa els seus límits. Quan la prevenció i la por recartografien els territoris, el repte continua sent buscar formes d'apropiació d'espais per a allò comú. L'acció col·lectiva haurà d'habitar la ciutat en la frontera de l'habitatge i el carrer; ocupar la intersecció entre allò privat i allò públic, simplement, per a continuar vivint.

Castelló, juliol de 2020.

